

Sygn. akt III AUa 908/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Joanna Baranowska

Sędziowie: SSA Mirosław Godlewski

SSA Beata Michalska (spr.)

Protokolant: sekretarz sądowy Monika Nagy

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 czerwca 2017 r. w Ł.

sprawy **Z. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.**

o emeryturę

na skutek apelacji Z. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 29 kwietnia 2016 r. sygn. akt V U 1045/15

oddala apelację.

Sygn. akt: III AUa 908/16

UZASADNIENIE

Ubezpieczony Z. K. odwołał się w dniu 17 września 2015r. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. z 4 września 2015r. odmawiającej przyznania mu emerytury w niższym wieku na podstawie art.184 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t.: Dz.U. z 2016r., poz.887 ze zm.). Ubezpieczony wnosił o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie mu emerytury z uwzględnieniem okresu pracy w szczególnych warunkach w Przedsiębiorstwie Państwowej (...) w W. od 21 kwietnia 1969r. do 7 marca 1984r. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego oraz okres prowadzenia działalności gospodarczej od 1 kwietnia 1984r. do 30 listopada 1990r.

Organ rentowy wnosił o oddalenie odwołania, ponieważ ubezpieczony na dzień 1 stycznia 1999r. na wymagane 15 lat nie udowodnił żadnego okresu pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim wyrokiem z 29 kwietnia 2015r., w sprawie o sygn. akt VU 1045/15, oddalił odwołanie.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w świetle następujących ustaleń faktycznych i prawnych:

Z. K., ur. (...), złożył w dniu 25 maja 2015r. wniosek o przyznanie prawa do emerytury. Wnioskodawca był członkiem otwartego funduszu emerytalnego, ale złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, z pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Na dzień 1 stycznia 1999 r. skarżący udowodnił staż pracy wynoszący 29 lat składkowych i nieskładkowych. Do stażu pracy w warunkach szczególnych organ rentowy nie zaliczył wnioskodawcy żadnego okresu.

Wg ustaleń Sądu Okręgowego, w okresie od 21 kwietnia 1969r. do 7 marca 1984r. wnioskodawca był zatrudniony w (...) w W. Oddział w P. na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy. Początkowo do dnia 14 czerwca 1971r. pracował na stanowisku pomocnika kierowcy. Zajmował się wówczas kontrolą stanu technicznego pojazdu przed wyjazdem, stanem ogumienia i świateł, a w trakcie jazdy siedział na fotelu obok kierowcy. Następnie od 23 kwietnia do 7 sierpnia 1970r. wnioskodawca odbywał służbę wojskową. W dniu 8 sierpnia 1970 roku wrócił do pracy na stanowisko pomoc kierowcy. W dniu 12 marca 1971 r. wystąpił z prośbą do pracodawcy o dofinansowanie opłaty za kursu kat. II i uzyskał zgodę na częściowe pokrycie kosztów. Następnie w dniu 15 czerwca 1971r. wnioskodawca otrzymał angaż na stanowisko kierowcy towarowego i wówczas prowadził samochód ciężarowy powyżej 3,5 tony. Od 2 listopada 1971r. do 7 sierpnia 1973r. odbywał pozostały okres służby wojskowej. Po powrocie do pracy w dniu 8 sierpnia 1973r. ponownie podjął pracę jako kierowca samochodu ciężarowego. W tym charakterze pracował do końca zatrudnienia. Do jego zasadniczych obowiązków należało kierowanie samochodem ciężarowym o ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony – marki Z. (...), J. 315 i S. (...). Przewoził on różne towary.

Wg ustaleń sądu pierwszej instancji, od 1 kwietnia 1984r. do 30 listopada 1990 r. wnioskodawca prowadził własną działalność gospodarczą w zakresie przewozu różnych towarów. Jeździł samochodem ciężarowym marki J. z przyczepą 18 tonową oraz tzw. beczką. Początkowo nikogo nie zatrudniał, a pod koniec lat osiemdziesiątych zatrudniał ok. 2-3 osoby, ponieważ miał 2-3 samochody ciężarowe. Przez cały okres prowadzenia działalności gospodarczej sam również był kierowcą samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony. Pracował tak w pełnym wymiarze czasu pracy i innych prac nie wykonywał.

W świetle tak poczynionych ustaleń Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że odwołanie ubezpieczonego nie zasługuje na uwzględnienie. Czyniąc rozważania prawne, Sąd I instancji wskazał na art. 184 ust 1 i 2 oraz art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Podniósł nadto, że szczegółowe warunki uzyskania spornego świadczenia reguluje rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., nr 8, poz. 43 ze zm.). W ocenie Sądu I instancji, zasadnicze znaczenie na gruncie przedmiotowej sprawy przypisać należy przywołanym przepisom § 1, § 2 i § 4 w/w. rozporządzenia. Sąd Okręgowy zwrócił m.in. uwagę, że okresy pracy w warunkach szczególnych, stosownie do § 2 ust. 2 rozporządzenia, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy. Przy czym brak takiego świadectwa nie wyklucza dokonania ustalenia zatrudnienia w warunkach szczególnych innymi środkami dowodowymi w toku postępowania sądowego.

Charakter pracy wnioskodawcy w (...) w W. Oddział w P. w spornym okresie od 21 kwietnia 1969r. do 7 marca 1984r. Sąd Okręgowy ustalił na podstawie zeznań świadków A. G. i T. K., którzy pracowali razem z wnioskodawcą w (...) P., R. A., który znał wnioskodawcę od 1971r., a także samego wnioskodawcy. Z zeznań świadków wynika, że każdy kto rozpoczął pracę w (...) P. pracował początkowo na stanowisku pomocnika kierowcy. Taki pracownik zajmował się kontrolą stanu technicznego pojazdu przed wyjazdem, stanem ogumienia i świateł, a w trakcie jazdy siedział na fotelu obok kierowcy, czyli de facto nie pracował jako kierowca samochodu ciężarowego powyżej 3, 5 tony. Sąd odmówił wiary tej części zeznań wnioskodawcy, w których twierdził, że na stanowisku pomocnika kierowcy pracował tylko przez pierwszy rok zatrudnienia i po powrocie z wojska pracował już na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego, albowiem z akt osobowych, które korespondują z zeznaniami świadka A. G. wynika, że wnioskodawca początkowo do 22 kwietnia 1970 r. pracował na stanowisku pomocnika kierowcy i na takim stanowisku wrócił po odbyciu służby wojskowej w dniu 8 sierpnia 1970 r. Dopiero, po złożeniu podania w dniu 12 marca 1971r. o dofinansowanie kursu, w

którym stwierdził, że od 2 lat jest zatrudniony na stanowisku pomocnika kierowcy, w dniu 14 czerwca 1971r. otrzymała angaż na kierowcę towarowego i do jego obowiązków należało prowadzenie samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony., które to prace są zaliczone do prac w szczególnych warunkach zgodnie z wykazem A działem VIII poz. 2.

Bezspornym jest fakt, iż wnioskodawca w okresie od 1 kwietnia 1984r. do 30 listopada 1990r. prowadził własną działalność gospodarczą w zakresie przewozu różnych towarów i sam jeździł samochodem ciężarowym powyżej 3,5 tony. Okres ten nie podlegał doliczeniu do okresu 15 lat wykonywania prac w szczególnych warunkach, albowiem rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze odnosi się jedynie do pracowników i umożliwia wliczanie do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach jedynie pracę wykonywaną jako pracownik (§ 1, 2 i 4 rozporządzenia), zatem wliczeniu do tego okresu nie podlega wykonywanie przez wnioskodawcy zawodu kierowcy samochodu ciężarowego w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Wynika to z wykładni logiczno - językowej art. 32 ustawy o emeryturach i rentach oraz przepisów rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. (w przepisach tych mowa tylko o pracowniku), z wykładni systemowej, z wykładni historycznej (w świetle unormowań obowiązujących przed reformą ubezpieczeń społecznych w 1998 r. prawo do wcześniejszej emerytury z uwagi na zatrudnienie w szczególnych warunkach dotyczyło jedynie pracowników), a także celowościowej (zamiarem ustawodawcy reformującego ubezpieczenia społeczne nie było modyfikowanie reguł dotyczących przyznawania tego prawa). Również Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 14 czerwca 2004 r., P 17/03, OTK ZU 2004 nr 6a, poz. 57 (Dz.U. Nr 144, poz. 1530) nie zakwestionował ograniczenia prawa do wcześniejszej emerytury z uwagi na wykonywanie zatrudnienia tylko w charakterze pracownika.

W ocenie Sądu Okręgowego, wnioskodawca nie spełnił podstawowego warunku, od którego zależy przyznanie prawa do emerytury, a mianowicie nie wykazał 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych, bowiem udowodnił jedynie stażem pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 12 lat i 9 miesięcy, należy uznać że wydana przez organ rentowy decyzja jest prawidłowa, a zatem brak podstaw do uwzględnienia odwołania. Z tych też względów na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Powyższy wyrok w całości zaskarżył apelacją wnioskodawca zarzucając:

- naruszenie prawa procesowego art.233 k.p.c. przez błędną ocenę dowodów w następstwie błędnych ustaleń faktycznych mających istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku i błędne przyjęcie ,iż okres sprzed 14 czerwca 1971r. nie był okresem pracy w szczególnych warunkach;
- naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 184 ust. 1 i art. 32 ust. 1,2 i 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz art.4 ust.1 w związku z art.1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie oraz przyjęcie ,że okres wykonywania pracy w formie działalności gospodarczej nie podlegał zaliczeniu do okresu pracy w szczególnych warunkach warunkującego nabycie prawa do emerytury.

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i uwzględnienie odwołania bądź uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego nie zasługiwała na uwzględnienie. Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji jest prawidłowe i znajduje oparcie w materiale dowodowym zgromadzonym na etapie postępowania przed tym Sądem oraz w obowiązujących przepisach prawa.

Istota sporu na gruncie przedmiotowej sprawy sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy wnioskodawca legitymuje się 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych liczoną na dzień 1 stycznia 1999 r. Spełnienie przez ubezpieczonego pozostałych warunków określonych w art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t.: Dz.U. z 2016r., poz.887 ze zm.) jest na etapie apelacji bezsporne. Zgodnie z treścią art. 184 cyt. wyżej ustawy, ubezpieczonemu urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948r., przysługuje emerytura

po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ustawy, tj. po ukończeniu 60 lat, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy – na dzień 1 stycznia 1999r. osiągnął okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymagany w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) – 15 lat oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 ustawy, to jest 25 lat.

W świetle zarzutów apelacji spór został zasadniczo zawężony do oceny, czy okres zatrudnienia ubezpieczonego od 21 kwietnia 1969r. do 7 czerwca 1971r. w (...) oddział w P. oraz okres prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie transportu podlegają zaliczeniu w poczet stażu pracy w warunkach szczególnych, jako okresy prac wymienionych w wykazie A, dziale VIII, poz. 2, stanowiącym załącznik do cyt. wyżej rozporządzenia. Mając bowiem na uwadze niesporne ustalenia Sądu Okręgowego odnośnie tego, że wnioskodawca udowodnił 12 lat i 9 miesięcy pracy w warunkach szczególnych, uwzględnienie dodatkowo ww. okresów przesądziłoby o nabyciu przez apelującego prawa do emerytury.

W pierwszej kolejności warto odnieść się do zarzutu naruszenia prawa materialnego, tj. art. 184 i art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz art. 4 ust. 1 w związku z art. 1 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (j.t.: Dz.U. z 2016r., poz. 963 ze zm.) poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że okres wykonywania pracy w formie działalności gospodarczej nie podlegał zaliczeniu do okresu pracy w szczególnych warunkach. Sąd Apelacyjny w całej rozciągłości podziela w tym miejscu argumentację prawną Sądu Okręgowego i przyjmuje za własną. Wykładnia przytoczonych przez Sąd I instancji przepisów była przedmiotem wielu orzeczeń Sądu Najwyższego i stanowisko sądów co do zakresu stosowania przepisów dotyczących wykonywania pracy w szczególnych warunkach i uprawnień z tego wynikających wyłącznie do pracowników jest utrwalone. Kwestią tą zajmował się też Trybunał Konstytucyjny, który uznał, że przejściowe utrzymanie ustawowych przywilejów nabywania prawa do wcześniejszej emerytury przez pracowników na podstawie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie narusza konstytucyjnych zasad równości i sprawiedliwości społecznej w stosunku do ubezpieczonych z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w szczególnych warunkach (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 września 2000 r. -OTK 2000 nr 6 poz. 185). W orzecznictwie Sądu Najwyższego była już rozważana kwestia uprawnień rzemieślników do wzrostu emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Mianowicie, w uchwale z dnia 21 stycznia 1986 r. III UZP 52/85 Sąd Najwyższy stwierdził, iż osoba podlegająca ubezpieczeniu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczą nie jest uprawniona do świadczeń przewidzianych w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W kontekście zarzutów apelacji trzeba zauważyć, że istotną kwestią przy interpretacji treści art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest nie tyle definicja „ubezpieczonego”, co zakres pojęciowy terminu „okres zatrudnienia”, jakiego używa w tym przepisie ustawodawca.

Odnosząc się do naruszenia prawa procesowego Sąd Apelacyjny uznał, że nie doszło do przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów w odniesieniu do oceny drugiego spornego okresu – pracy wnioskodawcy od 21 kwietnia 1969r. do 7 czerwca 1971r. w (...) oddział w P.. Wbrew twierdzeniom apelującego, nie sposób uznać, że dokonane przez Sąd Okręgowy istotne ustalenia faktyczne odnośnie charakteru zatrudnienia wymienionego w ww. okresie pozostają w sprzeczności ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, w tym z dowodami z dokumentów znajdującymi się w oryginalnych aktach osobowych wnioskodawcy. Dla skuteczności zarzutu obraży przepisu art. 233 § 1 k.p.c. konieczne jest wykazanie rażącego naruszenia dyrektyw oceny dowodów wskazanych w przywołanym przepisie, czyli wykazania, że ocena sądu jest rażąco sprzeczna z zasadami logicznego rozumowania czy doświadczenia życiowego i dlatego (patrz bliżej także - SN wyrok z 10 czerwca 1999 r., II UKN 685/98 - legalis). Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena Sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Wyłącznie w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub, gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej, albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo - skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona.

Aby dokonać prawidłowej oceny wszystkich zgromadzonych w sprawie dowodów, w tym osobowych i nieosobowych źródeł dowodowych, i na ich podstawie ustalić stan faktyczny, w pierwszej kolejności trzeba podkreślić, że prawo do emerytury w niższym wieku stanowi przywilej i jako takie jest odstępstwem od zasady powszechnego wieku emerytalnego. W związku z tym strona nie można poprzestać na jego uprawdopodobnieniu, lecz musi udowodnić przesłanki przyznania prawa w sposób bezsporny, a temu służą przede wszystkim dokumenty i dopiero wówczas, gdy są one niedostępne lub niekompletne, możliwym i uzasadnionym jest dokonywanie ustaleń na podstawie innych dowodów, w tym zeznań wskazywanych przez wnioskodawcę świadków. Orzecznictwo wskazuje, że same zeznania świadków, gdy nie znajdują potwierdzenia w dokumentach pracowniczych, nie stanowią miarodajnego dowodu pracy w szczególnych warunkach. Tym bardziej nie jest dopuszczalne oparcie się wyłącznie na zeznaniach świadków, w sytuacji gdy z dokumentów wynikają okoliczności przeciwne (por. Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 6 sierpnia 2014r., III AUa 466/14, LEX nr 1496008; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 22 maja 2013 r., III AUa 952/12, LEX nr 1327500; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 20 września 2012 r., III AUa 374/12, LEX nr 1223476; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 17 stycznia 2012 r., III AUa 1482/11, LEX nr 1110006; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 22 lutego 2012 r., III AUa 1734/11, LEX 1129735, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 16 października 2013r., III AUa 211/13).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, trzeba uznać, że Sąd Okręgowy przy ustalaniu charakteru spornego zatrudnienia prawidłowo przyznał prymat dowodom z oryginalnych dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych zwłaszcza ze względu na znaczny wpływ czasu i dokonał ich oceny, nie przekraczając opisanej wyżej zasady swobodnej oceny dowodów.

Reasumując, wnioskodawca nie wykazał, aby w ustawowym czasie do 1 stycznia 1999r. był zatrudniony na stanowisku zaliczanym do prac w warunkach szczególnych przez okres co najmniej 15 lat i tym samym nie spełnił jednej z koniecznych przesłanek do nabycia emerytury w niższym wieku emerytalnym na podstawie art.184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art.32 tej ustawy. W rezultacie podniesione zarzuty naruszenia prawa materialnego, w tym art.184 i art.32 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS okazały się bezzasadne.

W tym stanie rzeczy, nie znajdując podstaw do uwzględnienia apelacji, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł, jak w sentencji swojego wyroku.